

FOWLES

John Fowles

Mag

36.

Kosilo mi ni teknilo. Že spet me je zmedel, saj mi je izročil knjigo takoj, ko sem se pojavil.

»Moji papirji. Na napačni polici so bili.«

Knjiga ni bila zelo debela, ceneno vezana v zeleno blago, in ni kazala svoje vsebine. Odprl sem jo — velikosti strani in vrste tiska so se razlikovale, očitno so bili to koščki, *ad hoc* vzeti iz mnogih revij in zvezani skupaj. Teksti so se zdeli skoz in skoz francoski. Videl sem datum: 1936. En ali dva naslova. Zgodnja prognoza lahke shizofrenije. Vpliv poklica na sindrome paranoje. Psihiatrični eksperiment z uporabo stramoniuma. Dvignil sem pogled.

»Kaj je stramonium?«

»*Datura*. Kristavec. Halucinacije povzroča.«

Odložil sem knjigo. »Veselim se, ker jo bom lahko prebral.«

Po svoje se je pokazalo, da je bil to nepotreben dokaz. Ko je bila večerja pri kraju, sem bil vsaj prepričan o tem, da ve Conchis o psihiatriji veliko več, kot bi šlo izobraženemu laiku, pa tudi o tem, da je poznal Junga. To ni nujno pomenilo, da mu moram verjeti, kar zadeva Julie. Poskusil sem spregovoriti o njej, toda bil je neomajen — manj ko sem na tej stopnji vedel o njenem primeru, bolje je bilo... Čeprav je obljubil, da bom do konca poletja že moral dobiti popolno predstavo o tem. Ves čas sem si želel, da bi ga lahko izzval, vendar sem se ustrašil naraščajočega odpora proti njemu, ki se je kopičil v meni: da bi stvari utegnile izbruhniti v spopad, v katerem bi lahko le vse izgubil — in strogo bi mi dejal, naj se ne vrnem nikoli več. Potem sem začutil, da je v vsakem primeru pripravljen, več kot voljan izbljuvati še nekaj oblakov varljivega črnila, če bi zares silil vanj. Moja edina obramba je bilo to, da sem, kot sem najbolje znal, na uganke odgovarjal z ugankami; in moja tolažba intuicija, da se je vsem nadaljnjim namigovanjem na Atene in Alison izogibal najbrž iz istega razloga — da bi me lahko pripravil v jezo in k čudnim vprašanjem.

Tako je minil obed — na neki stopnji sem poslušal presenetljivo bistrournega starega zdravnika, na drugi sem bil miš pred mačko. Razen tega sem kot na trnih čakal, ali se bo pojavila Julie; in zanimalo me je, kakšna izkušnja se mi obeta ta večer. Zaradi zapoznelih učinkov *meltemija* je luč med nama v presledkih trepetala in žarela in pojemala in zdelo se je, da to še stopnjuje siceršnji nemir. Le Conchis je bil videti miren in spokojen.

Potem ko so pospravili z mize, mi je natočil pijače iz stekleničke v obliki buče. Bila je bistra, slamnate barve.

»Kaj je to?«

»Raki. S Chiosa. Zelo močan je. Rad bi te malce opil.«

Že med večerjo me je ves čas silil, naj pijem več gostega roséja z Antikythere.

»Da bi oslabili moje kritične sposobnosti?«

»Da bi postal dovtetnejši.«

»Prebral sem vaš pamflet.«

»In zdel se vam je neumen.«

»Težko preverljiv.«

»Preverjanje je edino znanstveno merilo realnosti. To ne pomeni, da morda ni realitet, ki jih ni mogoče preveriti.«

»Ste dobili kakšen odziv na ta pamflet?«

»Velik. Od napačnih ljudi. Od bednih mrhovinarjev, ki prežijo na človeško hrepenenje po razrešitvi končnih skrivnosti. Spiritualisti, jasnovidci, kozmopati, summerlanderji, blueislanderji, aportisti — ves ta *galère*.« Videti je bil mrk. »Ti so se odzvali.«

»Drugi znanstveniki pa ne?«

»Ne.«

Srkal sem raki; bil je kot ogenj, skoraj čisti alkohol.

»Toda govorili ste o tem, da imate dokaz.«

»Imel sem dokaz. Toda težko ga je bilo posredovati drugim. In pozneje sem se odločil, da je tako bolje, razen za nekatere.«

»Ki jih sami izberete.«

»Ki jih sam izberem. To pa zato, ker ima skrivnost energijo. Pre naša jo na vsakogar, ki išče odgovor nanjo. Če razkriješ rešitev skrivnosti, s tem prikrajšaš druge iskalce...« poudaril je poseben pomen, ki ga je beseda imela zame, »...za pomemben vir energije.«

»Nobenega znanstvenega napredka?«

»Znanstven napredek — seveda. Rešitev fizičnih problemov, s katerimi se sooča človek — to je stvar tehnologije. Toda jaz govorim o splošnem duhovnem zdravju vrste, človeka. Ta potrebuje obstoj skrivnosti. Ne njihove razrešitve.«

Spil sem raki. »Tole je fantastična reč.«

Nasmehnil se je, kot da je bil moj pridevnik ustrežnejši, kot sem mislil; dvignil steklenico.

»Še en kozarec. Potem pa nič več. *La dive bouteille* je tudi strup.«

»In eksperiment se začne?«

»Izkušnja se začne. Rad bi, da vzameš kozarec in ležeš na enega od ležalnikov. Kar tja.« Pokazal je zad za sebe. Šel sem in potegnili stol tja. »Lezi. Nič se ne mudi. Hočem, da pogledaš neko zvezdo. Poznaš Cygnusa? Laboda? Križasto konstelacijo naravnost nad nama?«

Opazil sem, da ne namerava sesti na drugi ležalnik; nenadoma se mi je posvetilo.

»Je to... hipnoza?«

»Da, Nicholas. Ni se ti treba vznemirjati.«

Lilyjino svarilo: »*Nocoj boš razumel.*« Omahoval sem, potem pa sem legel nazaj.

»Saj se ne. Ampak mislim, da nisem zelo dovzeten. Nekdo je to že poskušal v Oxfordu.«

»Bomo videli. To je harmonija hotenj. Ne tekmovanje. Le delaj tako, kot ti pravim.« Mi vsaj ni bilo treba strmeti v tiste že po naravi hipnotične oči. Nisem se mogel umakniti; toda svarilo je tudi že orožje. »Vidiš Laboda?«

»Da.«

»In na levi zelo svetlo zvezdo, tisto iz topega trikotnika?«

»Da.« Na dušek sem izpil ostanek *rakija*; skoraj bi se mi zaletelo, potem sem začutil, kako mi je preplaval želodec.

»To je zvezda, znana kot *alpha Lyrae*. Zdaj zdaj te bom poprosil, da jo pozorno pogledaš.« Modrobela zvezda se je bleščala s prevetrenega neba. Pogledal sem Conchisa, ki je še vedno sedel pri mizi, vendar se je obrnil s hrbtom proti morju, da me je lahko videl. Zarezal sem se v temo.

»Zdi se mi, da sem na kavču.«

»Prav. Zdaj lezi nazaj. Nekoliko stisni mišice in jih potem sprosti. Zato sem ti dal *raki*. Pomagal ti bo. Julie nocoj ne bo. Torej nehaj razmišljati o njej. Nehaj razmišljati o tistem drugem dekletu. Nehaj razmišljati o vseh svojih težavah, o vseh svojih hrepenenjih. O vseh skrbeh. Nič hudega ti nočem. Samo dobro.«

»Skrbi. To ni lahko.« Molčal je. »Poskusil bom.«

»Lažje ti bo, če boš gledal v tisto zvezdo. Ne umikaj pogleda z nje. Lezi nazaj.«

Začel sem strmeti v zvezdo; malce sem se premaknil, da mi je bilo udobneje. Z dlanjo sem začutil blago svojega plašča. Zidanje me je utrudilo, počasi mi je postajalo jasno, čemu je bilo namenjeno in dobro mi je delo, da sem ležal in strmel navzgor in čakal. Nastopila je dolga tišina, več minut. Za trenutek sem zaprl oči in jih spet odprl. Zdelo se je, da zvezda plava v svojem majhnem morju vesolja, drobceno belo sonce. Čutil sem alkohol, vendar sem se popolnoma zavedal vsega okrog sebe, dosti preveč, da bi se lahko prepustil.

Popolnoma sem se zavedal terase, ležal sem na terasi neke hiše na otoku v Grčiji, veter je pihal, lahko sem celo slišal nedoločen glas valov na produ tam spodaj v Moutsu. Conchis je začel govoriti.

»Zdaj hočem, da opazuješ zvezdo, hočem, da sprostiš vse mišice. Zelo važno je, da sprostiš vse mišice. Napni jih malo. Zdaj jih sprost. Napni... sprosti. Zdaj glej zvezdo. Ime zvezde je *alpha Lyrae*.«

Pomislil sem, moj bog, res me poskuša hipnotizirati; in potem: moram se držati pravil, vendar se bom potuhnil in se pretvarjal, da sem hipnotiziran.

»Počivaš da počivaš.« Opazil sem, da manjkajo ločila. »Utrujen si, zato počivaš. Počivaš. Gledaš zvezdo gledaš...« ponavljanje; tega se spominjam že od prej, iz Oxforda. Neki blazen Valižan od Jezusa, po zabavi. Toda pri njem se je končalo tako, da sva se šla s pogledi, kdo bo koga.

»Pravim ti, da gledaš zvezdo in ti gledaš zvezdo. To je ta mila zvezda, bela zvezda, mila zvezda...«

Govoril je naprej, toda vsa njegova osornost, ostrost njegovega siceršnjega nastopa je izginila. Bilo je, kot bi se zibajoč glas morja, dotik vetra, tkanina mojega plašča in njegov glas odtihotapili iz moje zavesti. Bila je stopnja, ko sem bil jaz jaz sam, ki gleda zvezdo; mislim, da sem se zavedal tega, da ležim in gledam zvezdo, če že ne ničesar drugega.

Potem je nastopila čudna iluzija; da ne gledam navzgor, temveč navzdol v veselje tako, kot človek gleda v vodnjak.

Potem ni bilo nobenega jasno postavljenega in z okoljem obdanelega jaza; bila je zvezda, ne bližje, ampak nekako izolirana kot v teleskopu; ne le ena iz zvezdnega sestava, ampak ona sama, plava-joča v modročrnem dihu veselja, v nekakšni praznini. Zelo razločno se spominjam tega občutka, tega docela novega čudnega dožemanja zvezde kot žoge iz bele luči, ki rojeva in potrebuje praznino okrog sebe; in, gledajoč nazaj, sorodnega občutka, da sem sam natanko takšen, obešen v temni praznini. Gledal sem zvezdo in zvezda je gledala mene. Bila sva v ravnotežju, čisto enako težka, če človek o zavedanju lahko razmišlja kot o teži, izravnani v ravnotežju. Zdelo se je, da to kar traja in traja, ne vem, kako dolgo, dve bitji, enako obešeni v praznini, enako nasprotni, prikrajšani za vsakršen pomen ali čustvo. Nobenega občutja lepote, moralnosti, božanskosti, fizične geometrije; zgolj občutenje situacije. Kot bi morda čutila žival.

Potem naraščanje napetosti. Nekaj sem pričakoval. Čakanje je bilo čakanje na. Nisem vedel, ali bo slišno ali vidno, katero čutilo. Toda poskušalo je priti in jaz sem poskušal odkriti ta prihod. Zdelo se je, da zvezde ni več. Morda me je pripravil do tega, da sem zaprl oči. Praznina je bila vse. Spominjam se dveh besed, gotovo ju je izrekel Conchis: lesket in poslušaj; praznina se je lesketala, poslušala:

tema in pričakovanje. Potem se mi je obraza dotaknil veter, popolnoma fizičen občutek. Poskusil sem se obrniti proti njemu, bil je svež in topel, vendar sem nenadoma z vznemirjeno prepalostjo opazil, ne zaradi česar koli drugega kot zaradi njegove fizične nenavadnosti, da je pihal vame iz vseh smeri naenkrat. Dvignil sem roko, čutil sem ga. Temen veter, kot sapa tisoč nevidnih pahljač, je pihal vame, In spet se je zdelo, da to dolgo traja.

V nekem trenutku se je začelo neopazno spreminjati. Veter je postal luč. Ne mislim, da je bilo to vidno zavedanje, bilo je le to, da sem vedel in ni me presenetilo, da je veter postal luč (morda mi je Conchis povedal, da je veter luč) in ta luč je bila silno prijetna, nekakšno duhovno sončenje po dolgi temni zimi, izredno prijetno občutenje tega, da se zavedaš luči in da jo privlačiš. Da imaš moč, da privlačiš, in moč, da sprejemaš to luč.

S te stopnje sem se premaknil na drugo, kjer se mi je posvetilo, da se v tem kažeta globoka resnica in razodetje; da gre za nekaj, kar privablja vso to luč. Mislim, zdelo se je, da razodeva nekaj zelo pomembnega v zvezi z bivanjem; zavedal sem se obstajanja in ta zavest o obstoju je postala pomembnejša od luči, tako kot je postala luč pomembnejša od vetra. Začel sem se zavedati, da napredujem, da se spominjam, tako kot fontana v vetru spremeni obliko; vrtinec v vodi. Veter in luč sta postala le nekaj postranskega, pot do sedanjega stanja, to stanje pa je bilo brez dimenzij ali občutkov; zavest o čistem bivanju. Ali pa je to morda solipsizem; bila je le čista zavest.

To je trajalo; in se potem spremenilo, tako kot druga stanja. To stanje mi je bilo vsiljeno od zunaj, to sem vedel, vedel sem, čeprav ni priplavalo do mene kot veter in kot luč, a vseeno je priplavalo, čeprav priplavalo ni bila beseda. Nobene besede ni bilo, prišlo je, pristalo, prodrlo od zunaj. Ni bilo immanentno stanje, podarjeno stanje. Jaz sem bil sprejemnik. Toda že spet je nastopilo to čudno presenečenje, da so oddajniki stali krog in krog mene. Nisem sprejemal iz ene same smeri, ampak iz vseh smeri; čeprav je že spet smer preveč fizična beseda. Imel sem občutke, ki jih noben jezik, osnovan na konkretnih fizičnih predmetih, na resničnem čustvu, ne more opisati. Mislim, da sem se zavedal metaforičnosti tega, kar sem čutil. Vedel sem, da so besede kot verige, vleklo so me nazaj; in kot stene z luknjami. Resničnost je divjala skozi; in vendar nisem mogel ven, da bi v njej popolnoma obstajal. To je interpretiranje tega, za kar sem se poskušal spomniti, da sem občutil; dejanje opisovanja očrni opis.

Imel sem občutek, da je to temeljna resničnost in ta resničnost je imela univerzalna usta, ki so mi to povedala; nobenega občutka božanskosti, skupnosti, bratstva, česar koli, kar sem pričakoval, preden sem postal dovzeten. Nobenega panteizma, nobenega humanizma. Ampak nekaj veliko širšega, hladnejšega in bolj nerazumljivega. Ta

realnost je bila neskončna interakcija. Nič dobrega, nič zlega; nobene lepote, nobene grdote. Nobene naklonjenosti, nobene nenaklonjenosti. Ampak preprosto interakcija. Neskončna samota enega, njegova popolna izoliranost od vsega ostalega, se je zdela isto kot popoln medsebojni odnos vseh. Vsa nasprotja so bila videti eno, kajti vsako je bilo nujno potrebno vsakemu. Brezbrižnost in nujnost vseh sta se zdeli eno. Nenadoma sem vedel, toda z doslej neznanim občutkom vedenja, da vse ostalo obstaja.

Vedeti, hoteti, biti moder, biti dober, izobrazba, informacija, klasifikacija, znanje vseh vrst, občutljivost, seksualnost, te reči so se zdele površinske. Nobene želje nisem čutil, da bi določil ali definiral ali analiziral to interakcijo, hotel sem jo le utemeljiti — niti ne »hotel« — utemeljil sem jo. Bil sem brez hotenj. Nobenega pomena ni bilo. Le bivanje.

Toda fontana se je spremenila, vrtimec se je sukala. Sprva se je zdelo, da je to nekakšna vrnitev na stopnjo, ko je temen veter dihaval vame z vseh strani, razen da vetra ni bilo, veter je bil le metafora in zdaj je bilo na milijone, trilijone takšnih zavesti o bivanju, neštevilnih jeder upanja, obešenih v neskončni raztopini tveganja, iztekanje, ne fotonov, ampak noonov, delcev zavesti-bivanja. Neznansko in vrtoglavo občutenje neštevnosti veselja; neštevnost, v kateri sta se minljivost in nespremenljivost zdeli celostni, nujni in ne nasprotni. Počutil sem se kot klica, ki se je prijela, kot prvi penicilinski mikrob, ne le v kulturi, v kateri je povsem domač, povsem prehranjen; ampak v situaciji, v kateri je neskončno pomemben. Stanje silovitega fizičnega in intelektualnega ugodja, plavajoče visenje, biti popolnoma prilagojen in soroden; najčistejši prihod. Medsebojno prepoznanje.

Obenem parabola, padec, vzklik; toda minljivost, prehod je postal bistven del vedenja o izkušnji. Postajanje in bivanje sta bila eno.

Mislím, da sem za trenutek spet ugledal zvezdo, zvezdo, kakršna je pač bila, visela je zgoraj na nebu, a zdaj z vsem svojim bivanjem-in-postajanjem. Bilo je, kot da bi stopil skozi vrata, odšel okrog sveta in potem stopil skozi ista vrata, vendar skozi drugačna vrata.

Potem tema. Ničesar se ne spominjam.

Potem luč.

Prevedla Staša Grahek